

TŁUMACZENIE KONSTELACYJNE. O TŁUMACZACH OLGI TOKARCZUK

Akademickie Centrum Badań
Ex-centrum Olgi Tokarczuk

dr Małgorzata Kolankowska, Instytut
Dziennikarstwa i Komunikacji
Społecznej UW

TŁUMACZE

Lubię przyjmować perspektywę panoptyczną i na wszystko – choć przez chwilę – spojrzeć z góry. [...] Tłumacze są w tej strukturze czynnikiem, bez którego nie mogłaby ona istnieć. Stanowią bowiem elementy składowe czegoś w rodzaju przewodzącej tkanki nerwowej, sieci, która pomaga przenosić informacje z jednego miejsca tego tworu w drugie. To ludzie, przez których umysły przechodzą granice pomiędzy różnymi światami, a oni z racji swojego talentu i umiejętności mają możliwość te granice przekraczać, zamazywać i w alembikach swych komputerów wytwarzać kamień filozoficznych naszych czasów – uniwersalność. (O. Tokarczuk, Książki. Magazyn do czytania, czerwiec 2022, s. 43)

Olga Tokarczuk, *Prawiek i inne czasy*

Nici grzybni mają potężną siłę i wciskają się między każdą grudkę ziemi, oplatają korzenie drzew i przytrzymują wielkie głązy w ich nieskończone powolnym ruchu naprzód. Grzybnia podobna jest pleśni – biała, delikatna, zimna – księżycowa podziemna koronka, wilgotne mereżki plechy, śliskie pępowiny świata
[*Prawiek*, s. 114].

I Światowy Kongres Tłumaczy, 15-17 września 2023 [fot. Max Pflegel]

dr Małgorzata Kolankowska, Instytut
Dziennikarstwa i Komunikacji
Społecznej UW

POWIEŚĆ KONSTELACYJNA

Ciało to pojazd doskonały, rozm. przepr. M. Gawrońska, „Dziennik” 2007, 25 października, <http://kultura.dziennik.pl/ksiazki/artykuly/62076,cialo-to-pojazd-doskonaly.html>

„Linearne opowiadanie wydaje mi się zafałszowaniem rzeczywistości. Skoro mamy pisać tak, żeby jakoś opisywać naszą rzeczywistość, to musimy znaleźć sposób, by oddać tę jej polifoniczność, zgiełk, wiele splątanych narracji atakujących nasze uszy. Niewykluczone, że w czasach Flauberta świat był linearny, ale dzisiaj jest wielopoziomowy, rzeczywiste miesza się w nim z nierealnym. Dlatego kiedy pisałam *Dom dzienny, dom nocny* wymyśliłam sobie coś, co nazwałam **powieścią konstelacyjną**. To cieszenie się fragmentem, zaufanie, że powieść jest składana przez umysł czytelnika, jak model do sklejania, a nie stworzona przez pisarza. To też przeczucie, że ta całość, do której tak tęsknimy, tkwi między szczegółami”

dr Małgorzata Kolankowska, Instytut
Dziennikarstwa i Komunikacji
Społecznej UW

dr Małgorzata Kolankowska, Instytut
Dziennikarstwa i Komunikacji
Społecznej UWr

OKNA

OKNA

Wanda Jakubowska

34 subskrybentów

Subskrybuj

268

Udostępnij

Pobierz

Klip

Zapisz

6974 wyświetlenia 19 maj 2020

TRANSLATORS ALL OVER THE WORLD READING BOOKS OF OLGA TOKARCZUK

53 translators, 37 languages

produkcja: Stowarzyszenie Tłumaczy Światów Olgi Tokarczuk

nagrywano w czasie pandemii, maj, 2020 roku

Fragmenty prozy Olgi Tokarczuk w wykonaniu jej 53 tłumaczy na 37 języków

Jan Henrik Swahn

Hon skapar en ny värld utan att riva ner den gamla och hon visar för läsaren en möjlig väg att återigen få kontakt med universum." "She creates a new world without turning the old one down and she takes the readers by her hand and helps them to regain their feeling of being a part of the Universe."

Barbara Delfino

Mi ha colpito il ritmo insolito della narrazione dato dall'alternarsi di parole, pause e silenzi, come in uno spartito musicale. La stessa percezione che mi hanno detto di avere i lettori italiani quando leggono Olga"- I was struck by the unusual rhythm of the narrative given by the alternation of words, pauses and silences, as in a score of music. The same perception Italian readers told me they had reading Olga."

Akademickie Centrum Badań
Ex-centrum Olgi Tokarczuk

Milica Markić

- Sloboda, neuhvatljivost, nepredvidljivost, sposobnost da jedno isto iskaže na bezbroj načina, što sve ume da podrije, ospori, i ujedno, besprekorno argumentizuje. Što je sposobna da nas ubedi da Boga možemo zavoleti i impulsom zla. Što odvažno povezuje racionalno, naučno i iracionalno, metafizičko. I što na zamerke da je je to naivno, poput svoje junakinje, samo popravljajući i ide dalje. Srpski čitalac u njoj pronalazi sve to što kod domaćih pisaca ne može pronaći, jer su suviše lokalni i suviše se pozivaju na ono što im je poznato. Dobri srpski pisci u njoj mogu da pronađu svežu mustru za sopstveno usavršavanje spisateljske veštine. In short, what fascinates me is the freedom – the elusiveness, the unpredictability; her ability to express the same thing in countless possible ways; her ability to subvert and challenge anything, offering at the same time valid arguments for it; her ability to convince that we can love God even with the impulse of evil; her ability to boldly relate the rational, scientific on the one hand, and the irrational, metaphysical on the other; her ability to respond to criticism that all this is naive by just fixing her hat and moving on like her heroine does. Serbian readers can find all these things in her works, which they cannot find in domestic writers, because domestic writers are too much local and rely too much to what they know. Good Serbian writers can find in her a fresh pattern for improving their own of writing skills.

Rashmika Mandawala

- ඔලිගාගේ පොත් කියවනකොට මට දැනෙන්නේ මම සර්කස් ලණුවක ඇවිදිනවා වගේ. ඒවා මගේ සමබරතාවය නැතිකරන අවදානමට මම හරිම කැමතියි.
- When I am reading Olga's books, they make me feel like I'm walking a circus tightrope. I love the risk of that rope throwing me off balance.

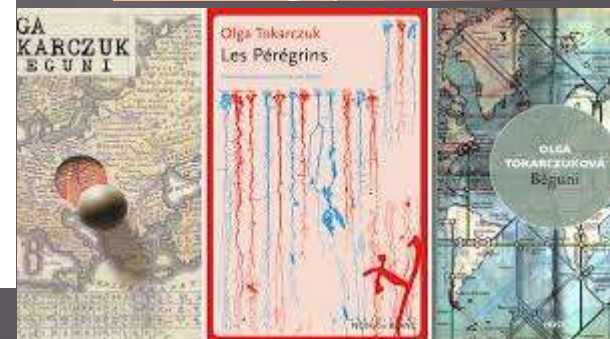
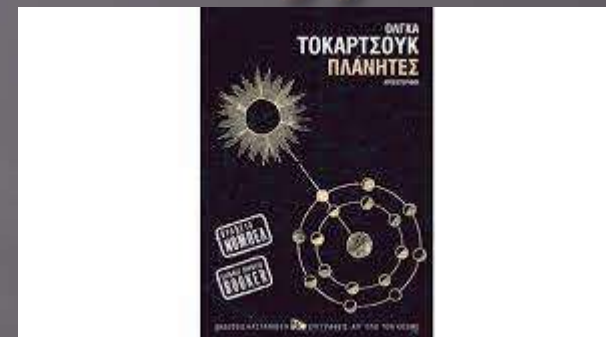
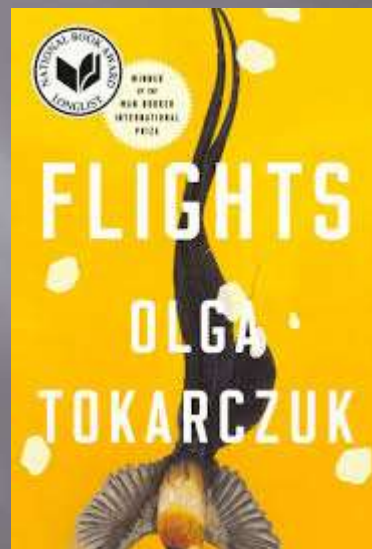
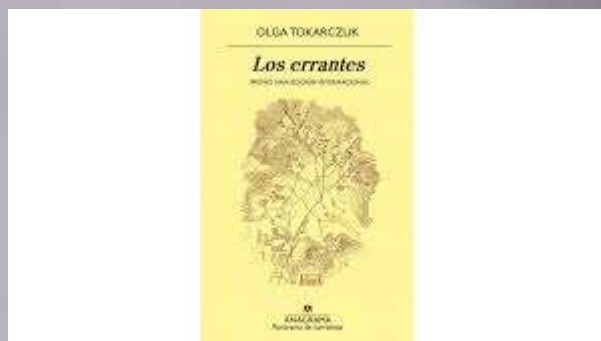

Pavel Peč

- ▣ Olga a její prózy, to je široká a hluboká řeka nápadů, pocitů a hlavně podobného vnímání světa, jaké mám já. Olga je celý širý svět! Pro českého čtenáře je Olga jako naše, domácí spisovatelka: blízká, přívětivá a chápavá, bez zbytečné adorace anebo kritiky, prostě "jen" hluboce vědoucí. Bezmála pokaždé taky neopomine přidat nějaký český prvek či postavu do svých, ač sebefantasknějších příběhů (do těch snad ještě častěji...) Jako národ prostě patříme už od počátků do jejího světa a moc se nám tam líbí!
- ▣ Olga's work has always reminded me of a wide, deep river of ideas and emotions, but, first of all, of a similar approach to the world as I myself cherish. Olga is a whole wide world in itself! For Czech readers, she is like a domestic writer: close, affectionate and understanding, without unnecessary adoration or criticism, "just" profoundly comprehensive. Also, almost every single time, she doesn't fail to include a Czech element or character even in her most fantastic stories (better: more so in such stories, I believe...) Simply speaking, as a nation, since times immemorial, we have been a part of her world and we feel comfortable in it!

Tłumaczenie konstelacyjne

dr Małgorzata Kolankowska, Instytut
Dziennikarstwa i Komunikacji
Społecznej UW

Doznania/doświadczenie

- ▣ 1. HELP! za dwa tygodnie mam oddać Empuzjon no i teraz wyłaniają się problemy. str 151 (książka, 99 wydanie elektr.): w akapicie o leżakowaniu: "Wtedy w głowie Wojnicza odbywała się wielka praca - zamieniał **doznania w doświadczenie...**" Jak to rozumiecie? bo te słowa są w moim rozumieniu prawie synonimami - przeżywa się coś, doświadcza się czegoś...
- ▣ Będę wdzięczna za pomysły

Doznania/doświadczenie

1. "Then a lot of work took place in Wojnicz's head as he transformed his impressions into experience....,"
2. Doznałam zdrady i przekształciłam to w doświadczenie: Temu człowiekowi nie warto jeszcze zaufać. Tak to rozumiem.
3. Jest różnica: jakby to, co nas spotkało, czego przeżyliśmy, przerabiamy na przeżycie własne, wewnętrzne, subiektywne.
4. Ciekawe, my właśnie mamy dwa słowa na jednokrotne doznanie (izkušnja/doživetje) i system takich doznań, zebrany w dotychczasowym życiu (izkustvo). Także chyba przetłumaczę: Spreminjal je doživetja v izkustvo, żeby uniknąć dwóch za bardzo podobnych słów.

Doznania/doświadczenie

5. doznanie polski czytelnik zrozumie raczej w sensie duchowym, psychologicznym itd. zaś doświadczenie w sensie fizycznym, cielesnym. ale cała trudność w książce polega na tym, że najwyraźniej obie te rzeczy bohater przeżywa (kolejny prawie synonim) w głowie... filozoficzny fragment...
6. gevoel/beleving/indruk in ervaring? (nie tłumaczę Empuzjonu, ale tak w pierwszym odruchu)
7. Kolejna wersja: «(...) transformava as sensações em experiências, (...)» - tak przetłumaczyłam na pt. Po angielsku byłoby «he transformed his sensations into experience...»
8. ja to rozumiem w taki sposób: to, co poznaliśmy (na przykład przez opowiadania innych, przez książek i tak dalej), teraz przeżywamy na własnej skórze, na żywo, w swoim własnym życiu.

APETYCZNOŚĆ

Drodzy Empuzjoniści, mam dylemat co do przekładu "apetyczności". Dzisiaj mnie koleżanka z niemieckiego przekonywała, że powinnam tego nie tłumaczyć tylko zostawić tak jak jest, ponieważ Wojniczowi nie przyszło do głowy macedońskie słowo, ale polskie. Co wy myślicie o tym, co zrobiliście?

APETYCZNOŚĆ

1. Nie jestem empuzjonistką, ale opinia Twojej koleżanki mnie nie przekonuje.
Podążając taką logiką wszystkie myśli Wojnicza należałoby zostawić po polsku...
2. X: Zdecydowaliśmy się z L. na *Köstlichkeit*, bo *köstlich* może być - apetyczne, pyszne, zachwycające, ale też schludne, dające estetyczną przyjemność i dobre samopoczucie - itd. Może pomoże?
M: ładnie to brzmi! Poza *gemütlich*, które pokochałam, zapamiętam teraz też to słowo. Czy ten rdzeń ma coś wspólnego z "gustem"?
X: nie, z gustem raczej nie, z *kosten*, w sensie kosztować, próbować - coś, z czego chciałoby się skosztować. Tak to ja rozumiem.
3. Wydaje mi się to ważne słowo do przetłumaczenia. Chodzi o chęć do życia, która została u Wojnicza stłumiona przez ojca. A w szerszym znaczeniu odwołuje się to do walki między *thanatos* (którego pełno w życiu bohatera od początku życia z powodu "anomalii") i *eros* (które odkrywa i pozwala na pęd do życia). Po francusku miałam 2 słowa. Appétit i *appétence*
4. Już po fakcie, mogę powiedzieć jak to przetłumaczyłam. «Apetyczność» - nie sposób przetłumaczyć na portugalski ani znaleźć odpowiednika. Więc, używałam jakiegoś rzeczownika + przymiotnika w dopełniaczu i w cudzysłowie, np. istota «apetycznego» (a *essência do «apetitoso»*); stan «apetycznego» (o *estado do «apetitoso»*). Nie byłam w stanie wymyśleć nic lepszego...

APETYCZNOŚĆ

5. Dałem "apetitiškumas", wyraz podobny do polskiego, chyba w wielu językach istnieje to słowo w znaczeniu czegoś smacznego, zachęcającego do rozkoszowania się... Apetyt to zaleta zdrowego człowieka, jakim pragnie być Wojnicz. Tak to odczytałem.
6. rozkoszowanie, akurat! Stąd wyjęłam tę sr "milina".
7. tylko że w hebrajskim rozkoszowanie się rzuca bardzo mocno, za mocno, w seks.

Schwule

Taka ciekawostka: pod koniec Empuzjonu pada słowo "Schwule", ze strony pielęgniarza Thilo. Dotąd byłam przekonana, że słynny sr przebój zespołu "Idoli" z lat 80ych znaczy "Dusznosc nad Europą" 😊

**40 GODINA
NOVOG VALA
1981. - 2021.**

YOUTUBE.COM

VIS Idoli - Schwule über Europa (Omorina nad Evropom) (Official lyric video)

© 1981 CROATIA RECORDS VIS Idoli - Schwule über Europa (Omorina nad Evropom) Album: Pa...

Schwule

1. Chcieli powiedzieć duszność, ale trochę źle zapisali, powinno być (die) Schwüle, i. e. "omorina", tj. duszność. (Der) schwule, ze zwyczajnym u, znaczy coś innego (stąd po słow. też przejęto švula (inny wyraz teta, i. e. ciotka jako oznaka dla geja).
2. Szkoda, że nie tłumaczymy równoległe... Teraz się mocno zastanawiam nad nazwą "kogel-mogel". Tyle tych wariantów jest, ale widzę, że z rosyjskiego weszło do nas w postaci "gogolj-mogolj". Jak jest u was? Moja babcia mówiła na to "mucia", po prostu. Myślę, że jest to ważne, że trzeba odnaleźć właściwy odpowiednik, bo Mieczysław Wojnicz właśnie w tym koglu-moglu odnalazł "apetyczność". Czyli mieszankę, bez granic, bez ograniczeń, czyli taki stan bez utartych ścieżek umysłu, co również dotyczy jego płęć.

3. Po fińsku hompelipompeli.
4. ale miło to brzmi! przypomina mi Schulza, nie wiem dlaczego, zaraz mam przed oczami Ojca w łóżku z ptakami na poddaszu
5. W helsingforssvenskanie to hobbel bobbel. W Szwecji to słowo chyba nie występuje?
6. nie, to pierwszy raz że to słyszę!

7. co zaś ze Schwule, może jednak to specjalna dwuznaczność, jest też doli, który nawet po polsku jest: Rzadko widuje cię z dziewczętami:

youtube.com/watch?v=FfauhT_O7rg

YOUTUBE.COM

Yugoton - Rzadko widuję Cię z dziewczętami (Official Video)

a tu, dla tych, którzy może nie wiedzieli, skąd bierze się Walter Frommer, teozof, dziwna, tajemnicza postać w Empuzjonie: <https://www.youtube.com/watch?v=OM5QSfl8EqA&t=6s>

YOUTUBE.COM

Olga Tokarczuk: Nie mam własnej biografii

Lubię to! Odpowiedz 1 lat Edytowano

Niesamowicie. Jak to znalazłaś

EE dotąd nie przetłumaczono na serbski. W ogóle, wydaje mi się, że to najrzadziej tłumaczona pozycja Olgi. Ale też jedna z pierwszych przetłumaczonych. Jeśli się nie mylę, na język duński.

uważam zresztą, że E.E. jest bardzo wdzięczną powieścią. Możliwe że po nagrodzie Nobla, ona -choć z początków pisarskiej kariery Tokarczuk- będzie przetłumaczona na inne języki. Bo warto.

zgadzam się, bo wtedy na dobre zaczynają historie o duchach, o widzących "poza". Takie załączki Jenty, Marty, Genowefy...Jakiś czas temu, dałam tutaj link na pl ekranizację tej powieści, ale teraz niemożliwe to znowu odnaleźć.

Sękacz

Sękacz - ciąg dalszy. A prawda jest jak sękacz, składa się z wielu warstw, które kręcą się wokół siebie, raz siebie zawierają, a raz same są zawierane. Nastawak priče o kolaču koji se može različito nazvati, a suština je poređenje nastajanja istine koje se metaforički poistovećuje sa tehnologijom proizvodnje "šakotisa".

Sękacz

1. Baš te opsjeo Zar nisi već teška srca pristala na fusnotu?
2. Ma jesam, ali ponelo me. Sad me strašno zanima kako se naziva na drugim jezicima.
3. X, jak byľoby po fińsku? Z czym się kojarzy?
4. Y, jak u was nazywa się to przedziwne ciasto?
5. Z, po rumuńsku jak to będzie?
6. Po rumuńsku nie ma jednowyrazowego odpowiednika, raczej tłumaczymy to opisowo jako prăjitură (ciasto typu babka / keks) o kształcie sękatego pnia drzewa, spożywane na weselach prawosławnych. Zawsze na inne języki słowiańskie jest łatwiej tłumaczyć czy znaleźć podobnie brzmiący odpowiednik.
7. Dzięki! Czyli znowu drzewo. Pięknie!
8. U nas używamy zapożyczenia z niemieckiego "Baumkuchen". Po japonsku "Baumu kuuhēn" Rzeczywiście przedziwne ciasto.
9. Dzięki! Wszędzie same drzewa!

Sękacz

10. Na kraju ćeš ga i napraviti. Meni ne bi uspjeli ni za sto godina, čak i da imam ovaj biciklo ražanj

11. Zgodan je bicikl. Ni meni ne bi uspelo, nikad nemam dovoljno strpljenja za izradu testa. Ali i ova drvena drška, ta mutilica je opasna.

12. XZ, jak daćeš sobie radę z tym finezyjnym porównaniem? Po szwedzku jak jest?

13. Niestety nie rozumiem. Jakie porównanie?

14. Z Ksiąg Jakubowych, pamiętasz to porównanie prawdy ze sękaczem, tym dziwnym ciastem? W szwedzkim jest nazwa takiego ciasta?

Sękacz

15. Aha, znalazłem "trädkaka" - ciasto drzew
16. Dzięki! Czyli, tak jak w fińskim, istotne jest drzewo! Cały czas zastanawiam się jak odnaleźć taką figurę, nazwę, która zachowałaby tę "drzewotność", oraz słoje przyrostu rocznego.
17. Po niemiecku chyba Baumtorte.
18. Słyszałem kiedyś nazwę vuosikertakaku, czyli kakku (ze szwedzkiego *kaka* czyli ciasto, tort) z "rocznikami" (vuosikerta) czyli słojami rocznymi. Ale nigdy w Finlandii nie widziałem sękacza z typowymi "soplami".
19. XV, sękacz po macedońsku jak będzie?
20. Jeszcze go nie było po macedońsku, więc dopiero teraz się zastanawiam. Widzę, że kontekst jest z tą prawdą w warstwach i dlatego może ja bym wybrała słowo: platenica, które tak naprawdę nie istnieje (istnieje platenik - ale to coś innego i z plastyki), jeżeli dalej mowa o tym, jak się ten sękacz robi i wiadomo, że mowa o jakimś cieście! Uważam, że takie słowo odnosiłoby się do czegoś, co ma różne warstwy, ale nie kojarzyłoby się z ciastem.
21. Zgadza się, właśnie tę drogę jednak wybrałam. W końcu, najważniejsze jest oddać ten obraz. Takie słowo, niekoniecznie już istniejące, bowiem nazwy ciast i tak powstają w różny sposób. Tak samo jak prawda.

Olga Tokarczuk performatywnie

Olga Tokarczuk performatywnie

Wanda Jakubow...

34 subskrybentów

Subskrybuj

5

Udostępnij

dr Małgorzata Kolankowska, Instytut
Dziennikarstwa i Komunikacji
Społecznej UWr

Podziękowanie

Serdecznie dziękuję Tłumaczkom i Tłumaczom
Olgi Tokarczuk za udostępnienie zdjęć z
prywatnych zbiorów oraz za zgodę na
wykorzystanie rozmów z prywatnej grupy.
Szczególne podziękowania dla Milicy Markić za
nieocenioną pomoc i wsparcie.